

Af Bjarne Fredberg Knudsen

Hans Christian Johansen (HCJ), født 8. januar 1805 i Østrup, søn af gårdfæster **Johan Andersen**, han bestyrede efter faderens død i 1824 fæstegården for sin mor **Anna Margrethe Pedersdatter** og fæstede den selv i 1827. Hans far **Johan Andersen** havde i 1816, da HCJ var 11år, på samme betingelser overtaget fæstegården fra sin plejefar og onkel **Hans Rasmussen** (han var gift med en søster til Johan Andersen's mor). Johan var ud af en større børneflokk på 16 og hans far var **Anders Olsen**, fæstebonde (en ret så stor gård hvor vejene til Norup, Hasmark og Ørritslevgård mødes- Østre Egense), Egense. Johan's søster **Kirsten Andersdatter** blev også plejebarn hos det barnløse ægtepar i Østrup. Hans Christian Johansen boede i Østrup i den gård (matr.nr 5; ejendom nr.VIII), som lå på det der i dag hedder Strøbyvej 40 med indkørsel lige ved det vestlige sving, stødende op til Østrupgaards park som direkte nabo. Først var han gårdfæster. Senere, omkring 1854, købte han gården til selveje.

Hans Rasmussen's fæsteejendom (matr 5) som gik videre fra Johan Andersen til Hans Christian Johansen. Kortets gyldighed 1809-1852.

I 1856 bygger han Nylundsgården på Nymark eller det der idag hedder Grusgyden 25. Denne ejendom blev i 1880'erne overtaget af sønnen **Andreas Hansen Fredberg** og siden er den gået i arv til en Fredberg, (**Hans Chr. Andreasen Fredberg, Chr. Fredberg, Hans Chr. Fredberg, Jørgen Fredberg**)

og ejes nu af **Chr. Fredberg**. Fra 1831 til 1834 var HCJ fattigforstander. Så skoleforstander 1838 - 1841. Medlem af sogneforstanderskabet 1842 - 1847, så voldgiftsmand ved gårdhoveriafløsningen siden 1850 og formand for Landboforeningen for det nordlige Fyn fra 1851. Distriktsformand i Bondevennernes Selskab i 1849. Bondevennernes Selskab stiftedes 5. maj 1846 af de to stænderdeputerede **Johan Christian Drewsen** og **Balthasar Christensen** på opfordring af skolelærer **Asmund Christian Gleerup** som var formand for Holbæk Amts Landkommunalforening. Foreningens formål skulle være at "erhverve omfattende og nøjagtige Oplysninger" om landboforholdene og at "virke for Bondestandens Emancipation og ligeborgerlige Ret med de andre Samfundsklasser". Foruden de tre nævnte blev også **Orla Lehmann** og **Anton Frederik Tscherning** medlemmer af foreningens bestyrelse, og Tscherning var indtil 1848 dens formand. I selskabets program nævnedes en bedre folkeoplysning, almindelig værnepligt, næringsfrihed, forbedring af husmænds og indersters kår og fæsteres overgang til selveje som de vigtigste punkter. Foreningen var delt i distriktsafdelinger med særlige formænd, under hvilke der igen var sogneformænd. Bestyrelsen var for de første tre år valgt af foreningens stiftere.

Bondevennernes Selskab oprettedes som et udtryk for den bevægelse som "Bondecirkulæret" af 8. november 1845 havde vakt i bondestanden, og det vandt snart betydelig udbredelse og indflydelse. Allerede midt i 1847 havde det over 5.500 medlemmer, og senere steg dette tal til over 10.000. For valgene til den grundlovgivende rigsforsamling blev foreningen af stor betydning, og den har sin ikke ringe del i, at Junigrundloven fik en så demokratisk karakter. Også for de landboreformer, som udgik fra den første ordinære Rigsdag, var foreningen virksom, og den gav ved valgene 1849 og i 1850'erne det bondevenlige parti den faste organisation, der sikrede det stor indflydelse på rigsdagen. Blandt dets ledende mænd i 1850'erne må foruden **Balthasar Christensen** og **Tscherning** især nævnes **J.A. Hansen** og **C.C. Alberti**. Under forfatningskampene svækkedes foreningens indflydelse, og navnlig fra midten af 1850'erne var den i stærk tilbagegang. Den vedblev dog at virke indtil langt hen i 1860'erne og er aldrig blevet formelt opløst.

HCJ var desuden stifter af brandforsikringen for tjenestefolk i Odense Amt 1850 og samme år medstifter af kreaturforsikringen for Lunde og Skam herreder. I 1859 blev han medstifter af Lumby Landboskole sammen med støtter på Nordfyn hvor flere var godsejere, præster og andre fremtrædende personer (sognepræst **C. Urban Hansen**, Lumby; lensgreve **C.A. Petersdorff**, Einsidelsborg (Egebjerggård); etatsråd **N.E. Hofman-Bang**, Hofmangave; Proprietær **N.W. Møller**, Ørritslevgård / Østrupgård; proprietær **H.F.R. von Bülow**, Anderup i Lumby Sogn; justitsråd **J.C. Dreyer**, redaktør og udgiver af Fyns Stiftidende; provst **C.J.H. Fog**, Bogense; forh. provst **C.H. Hald**, Lumby) og i 1863 blev han formand for Lumby Landboskole bestyrelse; men han døde senere på året⁴. Lumby Landboskole var på mange måder en fortsættelse af det nedlagte "Landøkonomiske Institut" på Hofmangave, som kun bestod fra 1845 - 1857; men som var pionér i Danmark og skabt af den 1.stamherre på Hofmangave **N.E. Hofman(Bang)** og fulgt op af sønnen den 2.stamherre **N.E. Hofman-Bang**. Denne skole havde været for overklassens unge mænd. I alt

nåede skolen dog kun at have 58 elever heraf 35% godsejer sønner, 28% sønner af bankdirektører, grosserer, sagfører, juvlér, apoteker m.fl, 29% sønner af embedsmænd som toldforvalter og officerer, præster. **Og kun 2% fra bondestanden!!⁴** Lumby Landboskole var anlagt som en toårig teoretisk landbrugsskole for bondesønner på Nordfyn og som en konservativ modvægt til Kold's skoletanker på Fyn. Eleverne havde under opholdet på skolen privat logi på gårde i oplandet til Lumby. Skolen bestod kun fra 1859-1899.

Hans Christian Johansen

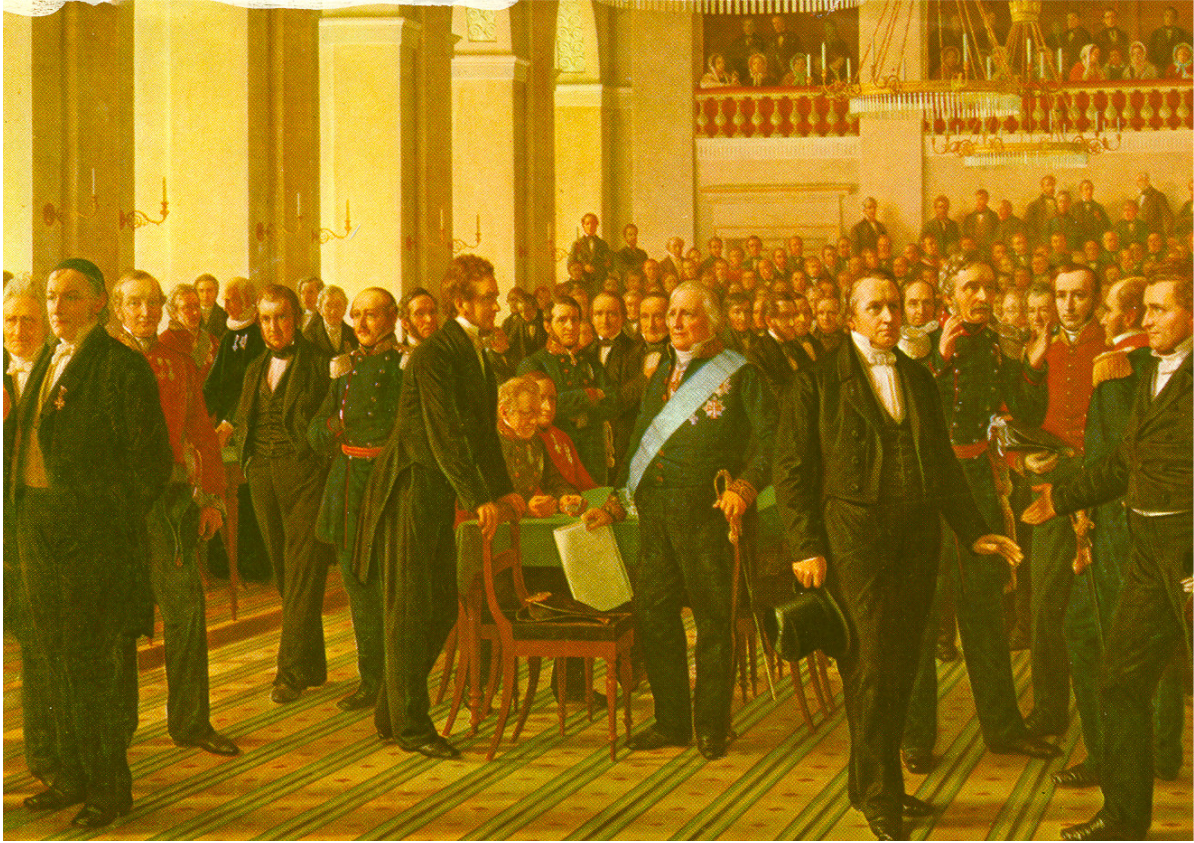
HCJ var medlem af Den grundlovgivende Rigsforsamling for Odense Amts 7. distrikt (Søndersø) fra 5. oktober 1848 til 5. juni 1849, samt folketingsmand for Odense Amts 6. valgkreds (Søndersø) fra 4. december 1849 til sin død 29. november 1863 for Venstre ("Bondevennerne"). Ved valgene til Den grundlovgivende Rigsforsamling 1848 stillede han sig op mod seks andre i Søndersødistriktet og han gik af med sejren. Året efter kåredes han til folketinget i samme kreds, den senere Otterupkreds, som han repræsenterede til sin død, oftest valgt ved kåring. Han sluttede sig 1858 til **Tscherning**. Han døde i Østrup den 29. november 1863, som følge af en lungebetændelse han havde pådraget sig under de ofte barske overfarter over Storebælt.

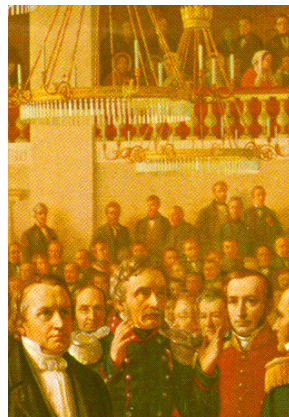
Foto Otterup Lokalhistorisk forening

Til udarbejdelse af grundloven havde kongen valgt 38 medlemmer fra rigsdagen. Rigsdagen bestod af to kamre: Folketinget med 100 medlemmer hvor **H. C. Johansen** var med, og Landstinget med 51 medlemmer. Grundloven blev vedtaget med 119 stemmer for.

Hvor foregik alle disse forhandlinger? I starten var det i bygningen på hjørnet af Fredericiagade og Bredgade, som i dag huser Østre Landsret. Det blev først Frederik 7. som rigtig tog Christiansborg i brug efter han blev konge i 1848; blandt andet samlede han hoffets administration på slottet. Selv flyttede kongen dog ofte rundt og brugte mest Christiansborg som vinterresidens.

I *Dansk Rigsdagskalender 1856* benævnes HCJ desuden som: Distriktsformand for Bondevennernes selskab fra 1849. Og det fortælles at: **HC Johansen** havde plads på midterste række til venstre bag **Kjær**, foran **Thule**. Til højre for ham **Tscherning**. Til venstre **C. Christensen**.

Constantin Hansen's berømte maleri på Fredensborg af den grundlovgivende rigsforsamling – her beskåret både i venstre og højre side samt foroven – ses i farvegengivelse. Først blevet færdigt i 1864, er det heller ikke et autentisk

billede i den forstand, at de gengivne personer nogen sinde har været grupperet som vist på billedet. **Monrad** og **Lehmann**, grundlovsudkastets fædre, kom for øvrigt slet ikke til at virke i rigsforsamlingen. De står over for hinanden til højre, med deres høje hatte i hånden. Bag dem ses den gestikulerende **Tscherning** sammen med sine kolleger i martsministeriet, udenrigsminister, **grev Knuth** og **marineminister Zartmann**. **Lige ovenfor Tscherning's venstre hånd ses HCJ, næsten som HCJ's hoved ligger i hans hånd**. Den centrale figur i billedet, ridderen af det blå bånd, er **lensgreve Moltke, Bregentved**, martsministeriets chef. Over for ham står **C.C. Hall** og mellem dem bl.a. **Balthazar Christensen** og **J.A. Hansen**. De vandrende skikkelser til venstre for **Hall** er **A.F. Krieger** og **C.G. Andræ**. Længst til højre står **Carl Plough**, og mellem ham og **Lehmann** sidder gruntvig. I tilhørerlogerne har **Constantin Hansen**, uden hensyntagen til den historiske sandhed, anbragt nogle af sine venner. Billedet har altså ikke engang karakter af konstrueret reportage, men er tænkt som et monument over forsamlingen og dens medlemmer.

Det var på den tid, at begivenhederne ved landets overgang fra enevælde til folkestyre udspillede sig. I marts 1848 samledes et folketog foran Christiansborg, der resulterede i, at Danmark fik sin første demokratiske grundlov. Da enevælden ophørte, forsvandt også kongens fuldstændige ret til at benytte statens ejendom og indtægter, og slottet blev derefter ved lov overdraget til Indenrigsministeriet da det ikke kunne vedligeholdes indenfor rammerne af kongens privatbudget. Overdragelsen krævede mange overvejelser fordi der måtte tages hensyn til praktiske og økonomiske forhold for både kongen og staten. Herefter var slottet altså statens ejendom, men kongen havde brugsret og skulle betale den indre vedligeholdelse. Det endte med at Kongen afstod en stor del af slottet til Rigsdagen, som begyndte sin virksomhed i januar 1850 i den samme fløj af Christiansborg som den, hvor Folketingssalen i dag ligger.

Hvordan kunne det dog gå Hans Christian Johansen så godt? I 1795 kom **Elias Møller** (1761 – 1846) til Østrupgård som 34 årig, og han giftede sig i 1797 med godsejerens enke; men ægteskabet forblev barnløst. Kilderne siger Elias var en ret selskabelig og kvindekær fyr, så det kan vel ikke udelukkes at han haft kønslig omgang med nabokonen **Anna Margrethe Pedersdatter**, således at han blev far til HCJ i 1805 altså undfanget i 1804 da Elias var 43år.

Det er jo noget påfaldende at en bondeknøs, en fæstebonde i Østrup så hurtigt avancerer med en stribe af vigtige poster og i 1848 bliver medlem af den grundlovgivende forsamling og året efter bliver han folketingsmand!?

Referencer:

1. Elberlings V: **Rigsdagens medlemmer gennem 100 år**. Bind 1, side 271. København 1949
2. Barfod: Dansk Rigsdagskalender, 1856. N-n: skitse af folketingets medlemmer 1863.
3. Dansk Rigsdagskalender 1856
4. Wendt-Larsen Johannes: Det Landøkonomiske Institut på Hofmangave 1845-1857. Odense Stadsarkiv, OAB-Tryk A/S, Odense (2001)
5. Markvardsen Fredbergs familiehistorie. Generation – 2, ca år 1800.
www.markvardsen-Fredberg.dk